

Antea Group Archeologie 2017/132

**Bureauonderzoek en Inventariserend
Veldonderzoek d.m.v. boringen**

Herontwikkeling Rabobankkantoor te Rijen

projectnummer 413116
concept revisie 00
10 oktober 2017

Antea Group Archeologie 2017/132

Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen

Herontwikkeling Rabobankkantoor te Rijen

projectnummer 413116
concept revisie 00
10 oktober 2017

Auteurs

J.E. Colijn
G. Sophie

Opdrachtgever

Maas Jacobs Vastgoed B.V.
Postbus 40
4880 AA Zundert

datum vrijgave	beschrijving revisie 00	goedkeuring	vrijgave
_____	concept	H.J.L.C. Koopmanschap	T. Artz

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Bureauonderzoek	4
2.1 Beschrijving onderzoekslocatie	4
2.1.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	4
2.1.2 Huidig en toekomstig gebruik	4
2.1.3 Archeologisch beleid	6
2.1.4 Landschappelijke situatie	6
2.1.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen	9
2.2 Bekende waarden	12
2.2.1 Archeologische waarden	12
2.2.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	15
2.3 Archeologische verwachting	16
2.3.1 Bestaande verwachtingskaarten	16
2.3.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	17
2.4 Conclusies en advies voor vervolgonderzoek	18
3 Veldonderzoek	19
3.1 Doel- en vraagstelling	19
3.2 Onderzoeksoptzet en werkwijze	19
3.3 Resultaten	20
3.3.1 Bodemopbouw	21
3.3.2 Archeologie	21
4 Conclusies en advies	22
4.1 Conclusies	22
4.2 (Selectie)advies	22
Literatuur en geraadpleegde bronnen	24
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
3 Boorbeschrijvingen	
Kaartbijlagen	
413116-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	
413116-BP Situatiekaart met ligging boorpunten	

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 413116
OM-nummer 4563892100
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Gilze en Rijen
Plaats Rijen
Toponiem Hoofdstraat

Kaartblad 430
Coördinaten 122493/400356 122654/400372
122652/400396 122489/400381

Opdrachtgever Maas Jacobs Vastgoed B.V.
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering september 2017
Projectteam M. Stabel (projectleider)
H.J.L.C. Koopmanschap (projectleider archeologie)
G. Sophie (senior KNA-prospecteur)
J.E. Colijn (KNA-archeoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-prospecteur)
Bevoegd gezag Gemeente Gilze en Rijen
Deskundige bevoegd gezag Regioarcheologen programmabureau RWB

Beheer documentatie Antea Group
Vondstdepot n.v.t.

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart met in rood de ligging van het plangebied.

Samenvatting

In september 2017 heeft Antea Group in opdracht van Maas Jacobs Vastgoed B.V. een archeologische onderzoek uitgevoerd ten behoeve van een bestemmingsplanwijziging voor de herontwikkeling van de Rabobanklocatie in Rijen. Dit onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek (protocol 4002) en een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (protocol 4003).

Bureauonderzoek

Het plangebied valt onder het huidige bestemmingsplan 'Centrumgebied Rijen', waarbij voor het gehele plangebied een enkelbestemming "Kantoor" is opgenomen. Maas Jacobs is voornemens woningen te realiseren binnen het plangebied, waardoor een bestemmingsplan wijziging noodzakelijk is. Er is voor het plangebied ook een dubbelbestemming 'waarde – archeologie 3' opgenomen. Hierbij geldt een vrijstelling voor bouwwerken tot 250 m² en 0,4 m – mv. De voorgenomen ontwikkelingen overschrijden deze vrijstellingsgrenzen.

Voor het plangebied geldt op basis van het archeologisch bureauonderzoek een brede archeologische verwachting. Er kunnen in theorie archeologische resten worden aangetroffen die dateren vanaf het laat paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Het is op voorhand niet mogelijk om binnen het plangebied kansarme en kansrijke zones te onderscheiden.

Veldonderzoek

De bodemopbouw is in het gehele plangebied tamelijk eenduidig. Op de parkeerplaats is sprake van een klinkerlaag met daaronder een laag cunetzand. Het antropogene dek varieert in dikte van 1,2 m tot 1,35 m, uitgezonderd boring 1 die gestaakt is op 0,70 m-mv. In boring 2 en 3 is sprake van een gelaagd (twee fasen) antropogeen dek, in boring 4 en 5 is het één gehomogeniseerd pakket.

Onder het antropogene dek is bij boring 4 en 5 sprake van een geroerde AC-laag van 20 cm alvorens de C-horizont zich aandient, bij boringen 2 en 3 is de overgang naar de C-horizont scherp.

Advies

Op grond van de bodemopbouw wordt de kans op het aantreffen van een behoudenswaardige archeologische vindplaats zeer klein geacht in het oostelijk deel van het plangebied. Dit vanwege de resultaten van eerdere proefsleufonderzoeken in de kern Rijen en het gegeven dat de bodemopbouw in boringen 4 en 5 verstoord is tot tenminste 20 cm voorbij het archeologisch vlak. Ter hoogte van de boringen 2 en 3 valt op basis van de bodemopbouw niet volledig uit te sluiten dat er archeologische resten aanwezig zijn, maar de kans wordt wel klein geacht. Het advies luidt dan ook om het plangebied voor het aspect archeologie vrij te geven zonder verder onderzoek uit te voeren.

Bovenstaande betreft een selectieadvies; het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Gilze en Rijen.

1 Inleiding

In september 2017 heeft Antea Group in opdracht van Maas Jacobs Vastgoed B.V. een archeologische onderzoek uitgevoerd ten behoeve van een bestemmingsplanwijziging voor de herontwikkeling van de Rabobanklocatie in Rijen. Dit onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek (protocol 4002) en een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (protocol 4003).

Het plangebied valt onder het huidige bestemmingsplan 'Centrumgebied Rijen', waarbij voor het gehele plangebied een enkelbestemming "Kantoor" is opgenomen. Maas Jacobs is voornemens woningen te realiseren binnen het plangebied, waardoor een bestemmingsplan wijziging noodzakelijk is. Er is voor het plangebied ook een dubbelbestemming 'waarde – archeologie 3' opgenomen. Hierbij geldt een vrijstelling voor bouwwerken tot 250 m² en 0,4 m – mv. De voorgenomen ontwikkelingen overschrijden deze vrijstellingsgrenzen.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen van de KNA 4.0. Voor het KNA-protocol 4003 (inventariserend veldonderzoek) is Antea Group gecertificeerd conform de SIKB-BRL SIKB 4000 (Beoordelingsrichtlijn voor archeologie) voor de wettelijk verplichte protocollen van de 4003 en 4004.

2 Bureauonderzoek

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie.

Een gespecificeerde verwachting gaat vervolgens in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) versterking van archeologische waarden binnen het plangebied.

2.1 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Het is van belang een onderscheid te maken tussen plangebied enerzijds en onderzoeksgebied anderzijds. Met plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de in de inleiding genoemde plannen en/of werkzaamheden betrekking hebben. Voor dit plangebied wordt in de regel ook de ruimtelijke procedure gevoerd waarvan dit archeologisch onderzoek een onderdeel is. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige resten worden verstoord.

Het onderzoeksgebied is het gebied waar informatie over wordt ingewonnen om een goed beeld te krijgen van de (te verwachten) archeologische waarden. Dit gebied is veelal groter dan het plangebied. In dit geval wordt een zone van circa 1.000 m rondom het plangebied voldoende geacht om het gespecificeerd verwachtingsmodel op te kunnen stellen. Dit omdat het onderzoeksgebied een vergelijkbare situatie kent als het plangebied voor onder andere de onderdelen zoals hoogteligging, geomorfologie, historische situatie etc. Juist omdat het plangebied gelegen is in de bebouwde kom van Rijen hebben we een iets groter onderzoeksgebied aangehouden dan de gebruikelijke 500 meter. Dit omdat juist uit bebouwde kommen in Midden-Brabant in de regel minder archeologische onderzoeksgegevens (anders dan losse vondstmeldingen) beschikbaar zijn.

Het plangebied wordt begrensd door de Hoofdstraat in het westen. De overige grenzen zijn perceelgrenzen.

2.1.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

Het plangebied is momenteel in gebruik als kantoorgebouw (Rabobank) met daarbij behorende parkeerplaatsen. Het oostelijke gedeelte bestaat uit een groenzone (afbeelding 2).

Afbeelding 2. Luchtfoto van het plangebied (bron: AGDP, Esri Nederland).

Consequenties toekomstig gebruik

De huidige locatie van de Rabobank komt vacant. Maas Jacobs is voornemens om de locatie te herontwikkelen met een commerciële ruimte op de begane grond en zeven woningen op de verdiepingen van het bestaande pand. Achter het gebouw zijn ter plaatse van het achterste gedeelte van het parkeerterrein en de groenzone tien grondgebonden seniorenwoningen voorzien (afbeelding 3).

Het huidige parkeerterrein en het Rabobank kantoor worden alleen opnieuw ingericht en hiervoor worden dan ook geen bodemverstoringen voorzien. Dit geldt wel voor de nieuw te bouwen seniorenwoningen ter hoogte van het parkeerterrein en de groenzone. De exacte verstoringdiepten zijn nog niet bekend, maar ze gaan zeer waarschijnlijk dieper dan de vrijgestelde 0,4 – mv.

Afbeelding 3. Toekomstige situatie van het plangebied met in het oostelijke deel de nieuwe seniorenwoningen (bron: Maas Jacobs Vastgoed B.V.).

2.1.3 Archeologisch beleid

Het plangebied is gelegen binnen de contouren van het bestaande bestemmingsplan 'Centrumgebied Rijen'. In dit bestemmingsplan is een dubbelbestemming waarde – archeologie 3 opgenomen. Hierbij geldt dat archeologisch onderzoek verplicht is indien de geplande werkzaamheden een oppervlakte groter dan 250 m² beslaan en/of de bodem dieper dan 0,4 m – mv verstoren. De dubbelbestemming in het bestemmingsplan is opgenomen conform de archeologische beleidskaart van de gemeente Gilze en Rijen (zie paragraaf 2.3.1).

2.1.4 Landschappelijke situatie

Geologie

De archeologische verwachting volgt voor een groot gedeelte uit de opbouw van het landschap. De verspreiding van archeologische vindplaatsen heeft namelijk een duidelijk verband met de landschappelijke gesteldheid en de diepere ondergrond.

Het plangebied bevindt zich in het Noord-Brabantse dekzandgebied. In de ondiepe(re) ondergrond komen rivierafzettingen van vlechtende rivieren uit het vroeg Pleistoceen voor. Dit zijn afzettingen van formatie van Waalre (Laagpakket van Tegelen) en bestaan overwegend uit een afwisseling van fijne zanden en klei.¹

Ten tijde van de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 115.000 tot 10.000 jaar geleden) heerste er in Nederland een toendraklimaat. De bodem was slechts zeer schaars bedekt met vegetatie waardoor de wind vat kreeg op de sedimenten. Vanuit droogliggende riviervlaktes is grootschalig zand verstoven wat elders als een dekzand over het landschap en alle onderliggende afzettingen

¹ Berendsen, 2004.

weer is afgezet. De dekzanden zijn bodemkundig onderverdeeld in het oude en het jonge dekzand en behoren gezamenlijk tot de Formatie van Boxtel. Het oude dekzand is tijdens het Pleniglaciaal afgezet en vaak verspoelt. Het jonge dekzand is tijdens het Laat-Glaciaal afgezet, voornamelijk in de vorm van dekzandruggen. Het jonge dekzand behoort tot het Laagpakket van Wierden. Vanaf het begin van het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) trad een drastische klimaatsverandering op. De gemiddelde temperaturen stegen en het werd vochtiger, waardoor vegetatiegroei kon toenemen. Hierdoor kwam minder zandverstuiving voor en kon er in de top van het dekzand bodemvorming optreden. In de lagere gebieden rondom de koppen en ruggen stroomden beken. Als gevolg van de vernatting kon veenvorming optreden. Deze veenvorming trad met name op vanaf 3500 v. Chr., toen er sprake was van een snelle stijging van het grondwater.²

In de loop van het Holoceen wordt ook de mens een belangrijke landschapsvormende factor. In de middeleeuwen ontstaan als gevolg van grootschalige ontbossing opnieuw stuifzandgebieden (laagpakket van Kootwijk, Formatie van Boxtel). Ook ontstaan in de middeleeuwen akkerbouwcomplexen met een opgebracht plaggendek, de zogenaamde essen.³ Bemesting met plaggen was lange tijd de manier om de relatief onvruchtbare Pleistocene dekzandgronden te verbeteren en is vanaf de middeleeuwen tot in de 19^e eeuw gebruikt. In de loop van de 19^e eeuw zijn de meer marginale gebieden zoals heidevelden alsnog ontgonnen en in cultuur gebracht of beplant met bossen. Deze gebieden liggen in de regel verder van de laatmiddeleeuwse kernen af.

Geomorfologie en AHN

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd omdat het gelegen is binnen de bebouwde kom van Rijen (afbeelding 4). Op basis van extrapolatie van de omliggende eenheden zullen in het plangebied hoogstwaarschijnlijk 'vereffeningsrestwelvingen met dekzand/duinen' (code 3L12/3L12a) voorkomen. Op grond hiervan zijn in het plangebied resten van dekzandwelvingen of – ruggen te verwachten, die mogelijk in latere tijden afgevlakt zijn geraakt. Verder komen in de omgeving van het plangebied terrasafzettingsvlakten (code 2M19), dalvormige laagten zonder veen (code 2R2) en dalvormige laagten met veen (code 2R1) voor.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland is te zien dat het plangebied net ten oosten van een hogere dekzandkop (afbeelding 5). Deze zone ligt op een gemiddelde hoogte van ± 10 m +NAP, waar het plangebied een gemiddelde hoogte heeft van 8,6 m +NAP.

Doordat het plangebied gelegen is binnen bebouwd gebied is het niet goed mogelijk om landschapsvormen te herkennen op detailniveau.

² Berendsen, 2008.

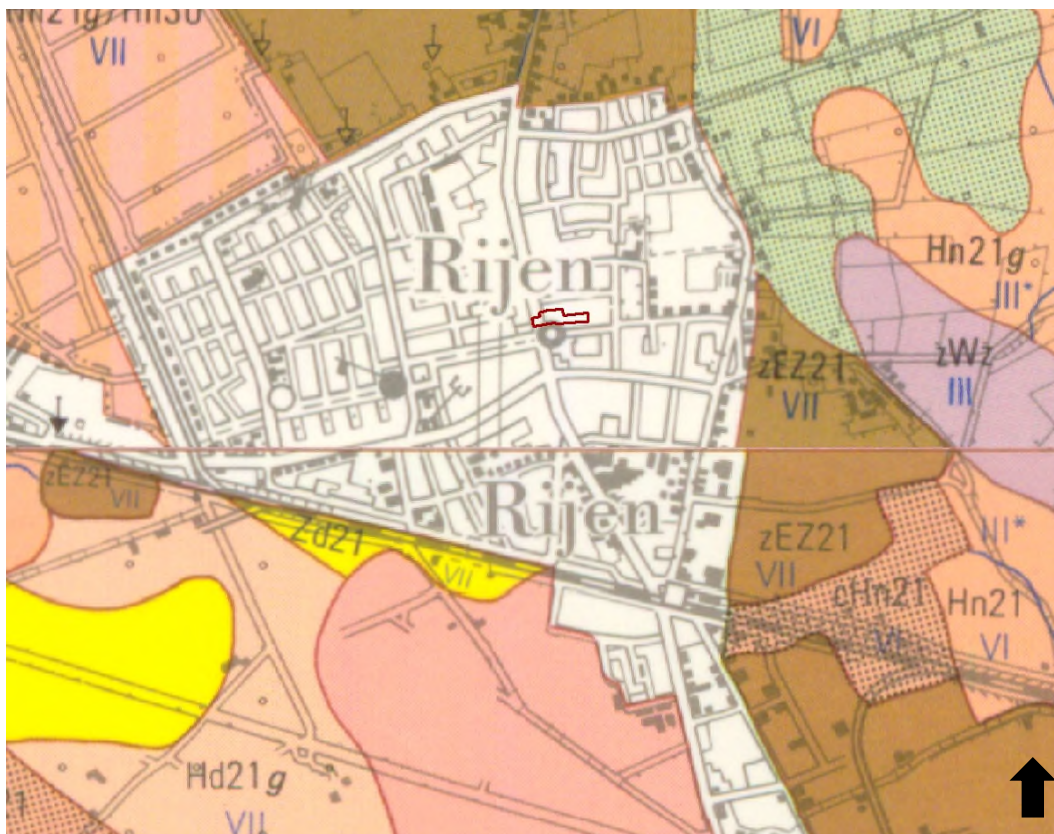
³ De Mulder et al., 2003.

Bodem en grondwater

Ook op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom (afbeelding 6). Hoogstwaarschijnlijk komen binnen het plangebied hoge enkeerdgronden (code zEZ21) voor. Enkeerdgronden kenmerken zich door een dikke (>50 cm) eerdlaag, die vanaf de late middeleeuwen door plaggenbemesting is ontstaan. Plaggenbemesting vond veelal plaats op de middelhoge zandgronden en op de flanken van welvingen en ruggen. Vaak is onder het esdek nog een restant van het oorspronkelijke bodemprofiel aanwezig.

Ten westen en zuiden van het plangebied komen verder nog laarpodzolgronden (code Hn21), haardpodzolgronden (code Hd21) en duinvaaggronden (code Zd21) voor. Al deze gronden waren naar verwachting goed bruikbaar voor akkerbouw vanaf de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

De grondwatertrap varieert tussen VII en VIII. Bij deze grondwatertrappen komt de gemiddeld hoogste grondwaterstand variabel voor. De gemiddeld laagste grondwaterstand is meer dan 0,8 en 1,2 m – mv.

Afbeelding 6. Uitsnede van de bodemkaart met in rood het plangebied (bron: ARCHIS3/STIBOKA).

2.1.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Bewoningsgeschiedenis

De kern van het huidige Rijen dateert ongeveer uit de 14^e eeuw. Men vestigde zich langs waterlopen, oftewel 'rijen'. Het was vanouds een buurtschap van Gilze, behorende tot de Baronie van Breda. Deze buurtschap kreeg in 1464 een kapel en werd in 1524 verheven tot een zelfstandige parochie. Vanaf 1572 kreeg de regio hier te maken met de problemen van de Tachtigjarige Oorlog. Het begon met strooptochten door de watergeuzen vanaf hun uitvalsbasis

in het naburige Oosterhout. Dit leidde tot het oprichten van een of meer boerenschansen. In 1863 opende het station Gilze-Rijen. Dit gaf aanleiding tot de komst van industrie, waarbij Rijen vooral snel groeide door de leerindustrie.

Direct ten zuiden van het plangebied staat de Maria Magdalenakerk. De voorloper van deze kerk is de kapel die in de 14^e eeuw werd opgericht, gewijd aan de Heilige Maria Magdalena. Van 1524 tot 1906 heeft hier een klein kerkgebouw gestaan. Deze is van 1648 tot 1815 in bezit geweest van de hervormden. In 1906 werd de huidige kerk gebouwd in neogotische stijl. De stenen van het oude kerkje werden verwerkt in de fundering van de nieuwe kerk. Achter de kerk, aan de oostzijde, ligt de begraafplaats.⁴

Historisch kaartmateriaal

Op de kadastrale minuut van 1811-1832 wordt duidelijk dat het plangebied deel uit maakt van de historische kern van Rijen (afbeelding 7). De kleinere Rooms Katholieke kerk is hier nog aanwezig ten zuiden van het plangebied en aan de Hoofdstraat is historische bebouwing aanwezig. Deze bebouwing is niet meer aanwezig binnen het plangebied, omdat hier nu het huidige pand van de Rabobank staat. Op de achterzijde van het perceel, waar de bodemingrepen gepland zijn, is geen bebouwing aanwezig.

Op de historische kaarten van 1869 en 1920 wordt duidelijk dat er binnen het plangebied verschillende soorten bebouwing aanwezig is geweest. Op afbeelding 8 concentreert de bebouwing zich nog aan de Hoofdstraat, maar op de kaart van 1920 is ook op het oostelijke gedeelte bebouwing aanwezig (afbeelding 9). Ook loopt er dan een weg door het plangebied. Wanneer de website www.topotijdreis.nl wordt geraadpleegd wordt duidelijk dat er in de afgelopen jaren veel veranderd is binnen het plangebied, totdat het zijn huidige bestemming krijgt rond 1988.

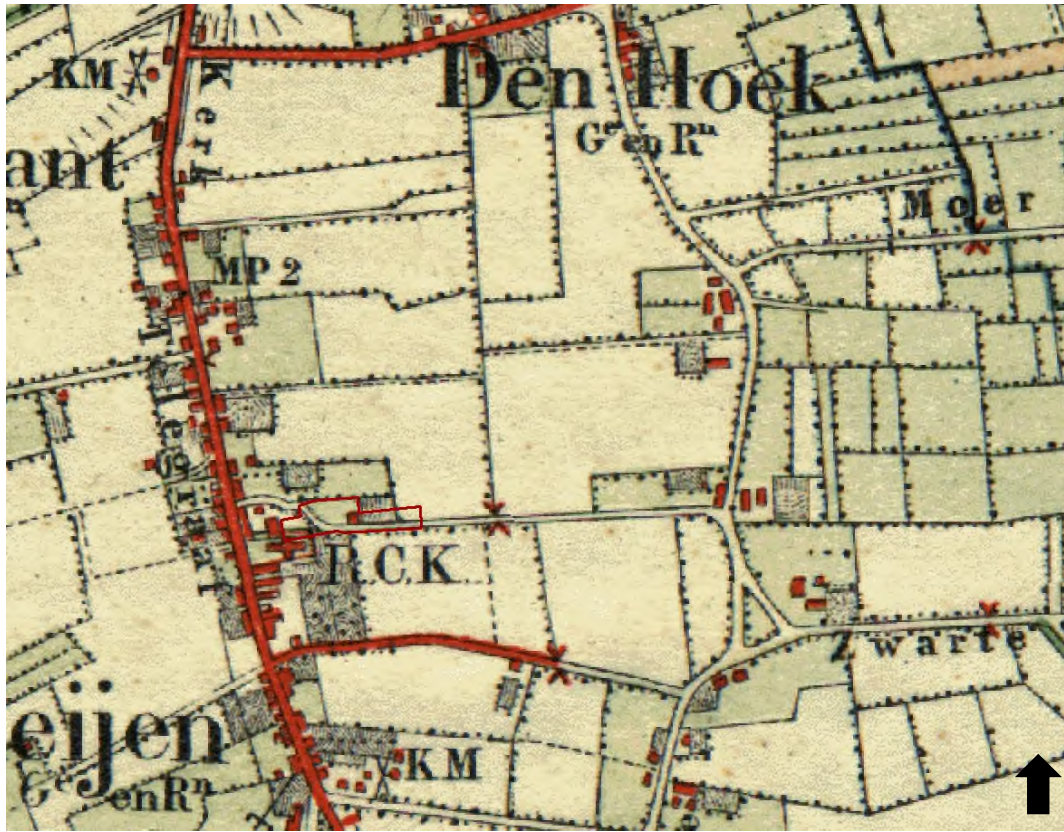

Afbeelding 7. Uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832 met in rood het plangebied (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

⁴ Berkvens en Bosman, 2010.

Afbeelding 8. Uitsnede van de topografische kaart van 1869 (bron: Grote Historische topografische Atlas Noord-Brabant). Deze afbeelding voegt aan ons beeld toe het gegeven dat de begraafplaats achter het kerkgebouw, buiten voorliggend plangebied is gelegen.

Afbeelding 9. Uitsnede van de topografische kaart van 1920 (bron: Grote Historische topografische Atlas Noord-Brabant).

Mogelijke verstoringen

Er zijn geen specifieke gegevens bekend over recente verstoringen. De wisselingen in bebouwing hebben mogelijk voor verstoring gezorgd van de ondergrond. Het is echter niet te zeggen hoe diep deze eventuele verstoringen reiken.

2.2 Bekende waarden

2.2.1 Archeologische waarden

Uit het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn de bekende archeologische waarden in een omtrek van ongeveer 500 m rondom het plangebied opgevraagd. Het betreft archeologische monumenten (AMK-terreinen), archeologische waarnemingen (zoals vondsten) en meldingen van eerdere archeologische onderzoeken (zie kaart 413116-ARCHIS in de kaartbijlage).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Er zijn binnen het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen aanwezig.

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

Het materiaal dat behoort bij het booronderzoek met OM-nr. 20370 bestaat uit een roodbakkend aardewerk en een fragment pijp uit de nieuwe tijd (Zaakid. 2140395100).

Het Zaakid. 2151881100 hoort bij OM-nr. 21971. Hier zijn fragmenten van industrieel wit aardewerk en pijp aangetroffen uit de nieuwe tijd.

Zaakid. 2181802100 hoort bij de opgraving met OM-nr. 26292. Hier zijn alleen keramiekvondsten aangetroffen (roodbakkend geglaazuurd, steengoed en fayence) daterend uit de late middeleeuwen B en nieuwe tijd.

Zaakid. 2904500100 betreft een vondst op 500 m ten zuidwesten van het plangebied, hoogstwaarschijnlijk door een particulier. Hier werd een ijzeren francisca uit de vroege middeleeuwen en een aantal vuurstenen vondsten uit het laat paleolithicum tot en met de midden bronstijd.

Zaakid	begin	eind	complextyp	verwerving
2140395100	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd	-	archeologisch: boring
2151881100	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd	-	archeologisch: boring
2181802100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	nederzetting met stedelijk karakter	archeologisch: opgraving
2904500100	Laat Paleolithicum	Midden Bronstijd	-	verwervingswijze niet te bepalen
2904500100	Vroege Middeleeuwen A	Vroege Middeleeuwen B	-	verwervingswijze niet te bepalen

Tabel 1. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Op circa 180 m ten zuiden van het plangebied is door BILAN in 2006 een bureauonderzoek uitgevoerd (OM-nr. 12699). Op basis hiervan kon menselijke aanwezigheid van de ijzertijd tot de middeleeuwen verwacht worden. Er werd vermoed dat de ondergrond rond en onder de fabriekshallen nog gedeeltelijk in tact was. Er werd geadviseerd om een booronderzoek uit te voeren.⁵

Op 250 m ten zuiden van het plangebied is door Becker en van de Graaf een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd (OM-nr. 20370). Uit het booronderzoek bleek dat het plangebied gelegen is op terrasafzettingen waarop dekzand is afgezet. De bovenste 110 tot 150 cm van het plangebied bestaat uit een ophoogdek waarin in de onderste helft aardewerk is aangetroffen uit de 17^e eeuw. Twee boringen zijn gestaakt op puin. Dit geeft aan dat de kans aanwezig is dat er resten van oudere bebouwing in de ondergrond aanwezig zijn. Er werd geadviseerd een proefsleuvenonderzoek uit te voeren indien de werkzaamheden dieper reiken dan de bouwvoor, oftewel 50 cm beneden maaiveld.⁶

Op dit terrein is in 2008 een opgraving en archeologische begeleiding uitgevoerd (OM-nr. 26292). Er werd een ovale waterput aangetroffen die gemetseld was van trapeziumvormige bakstenen met lichtgrijze kalkmortel. Als fundering is slechts een ovale, houten plank in het noordoosten van de ring vastgesteld. Andere funderingen zijn niet vastgesteld. In het centrum van de waterput werd een ton aangetroffen. De ton bestond uit duigen en was voorzien van ijzeren hoepels. De

⁵ Gheysen en Verbeek, 2006.

⁶ Moerman, 2007.

waterput dateert uit de 19^e eeuw. Ook werd een beerput gevonden die bestond uit bakstenen. Ook deze put dateert uit de 19^e eeuw.⁷

Op 350 m ten zuiden van het plangebied heeft BILAN een bureauonderzoek (OM-nr. 21206) en een verkennend booronderzoek (OM-nr. 21971) uitgevoerd. Deze rapporten konden echter niet teruggevonden worden op ARCHIS of op DANS/Easy.

Op 280 m ten zuiden van het plangebied heeft SOB Research een archeologische begeleiding uitgevoerd in 2009 (OM-nr. 36061). Er werd overall een esdek aangetroffen, die varieert in dikte. Er werd slechts één archeologisch spoor aangetroffen, waarbij het gaat om het restant van een kelder. Deze was opgebouwd met handgeformde oranje en rode bakstenen en gemetseld met een cementmortel. Het spoor is te dateren in de eerste helft van de twintigste eeuw en behoorde tot de vroegere bewoning langs de Hoofdstraat. Er is geen behoudenswaardige vindplaats aangetroffen.⁸

Als laatste is er nog een onderzoek uitgevoerd op circa 160 m ten zuidoosten van het plangebied (OM-nr. 42786). Het gaat hierbij om een archeologisch bureau- en booronderzoek, verkennende fase. Er was hier sprake van een intacte bodem die bestaat uit een plaggendeek op een oude akkerlaag die gevormd is in laat pleistoceen dekzand. Archeologische waarden kunnen hier dateren vanaf het laat paleolithicum. Er werd geadviseerd om aanvullende maatregelen te nemen indien de graafwerkzaamheden dieper zouden reiken dan 0,3 m beneden maaiveld.⁹

De uitgevoerde (en gerapporteerde) onderzoeken leren ons hiermee dat de afhankelijk van het bovenliggende dek er inderdaad sprake kan zijn van een archeologisch sporenniveau maar dat bij de tot dusver uitgevoerde en gerapporteerde onderzoeken alleen de diepst ingegraven sporen zijn teruggevonden en dat alle minder diep uitgevoerde sporen reeds verstoord waren opgenomen in het bouwdek.

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2070240100	12699	archeologisch: bureauonderzoek	BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse
2140395100	20370	archeologisch: boring	Becker en Van de Graaf
2146608100	21206	archeologisch: bureauonderzoek	BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse
2151881100	21971	archeologisch: boring	BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse
2181802100	26292	archeologisch: opgraving	Becker en Van de Graaf
2251179100	36061	archeologisch: begeleiding	SOB Research
2300053100	42786	archeologisch: boring	Becker en Van de Graaf

Tabel 2. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

⁷ Hoven en Moerman, 2008.

⁸ D'hondt, 2009.

⁹ Kramer, 2010.

2.2.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

In het plangebied zijn geen geregistreerde ondergrondse bouwhistorische waarden bekend.¹⁰

¹⁰ www.atlasleefomgeving.nl

2.3 Archeologische verwachting

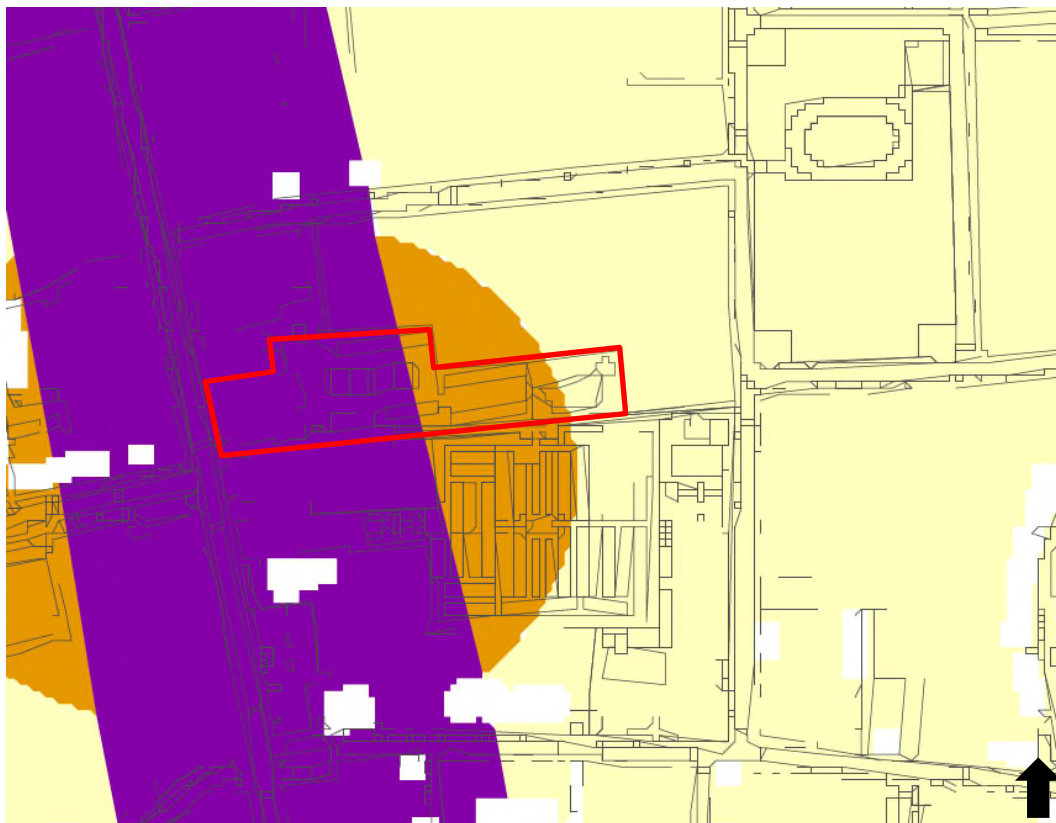
2.3.1 Bestaande verwachtingskaarten

Provinciale verwachtingskaart

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Brabant is aan het plangebied geen specifieke waarde toegekend. Wel maakt het deel uit van De Baronie, hetgeen als provinciaal landschap is benoemd.

Gemeentelijke verwachtingskaart

Het plangebied heeft op de gemeentelijke verwachtingskaart drie verschillende waarden. Het gedeelte aan de Hoofdstraat heeft een hoge archeologische verwachting, die samenhangt met de historische kern. Een gedeelte daarachter heeft een hoge archeologische verwachting, gebaseerd op resultaten uit de omgeving. Het achterste gedeelte heeft een lage verwachting. Hier wordt op archeologische en landschappelijke gronden de kans op behoudenswaardige archeologische relictten klein geacht. In de regel hanteert de bevoegde overheid in dergelijke gevallen dat de hoogste (beleids/verwachtingswaarde) geldt voor het gehele plangebied.

Afbeelding 10. Uitsnede van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Gilze en Rijen met in rood het plangebied (bron: Berkvens en Bosman, 2010) (legenda: paars = hoge verwachting historische kern, oranje = hoge verwachting, geel = lage verwachting).

2.3.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de verzamelde gegevens in het bureauonderzoek kan de volgende gespecificeerde archeologische verwachting worden opgesteld.

Datering

Voor het plangebied geldt een brede archeologische verwachting. Er kunnen in theorie archeologische resten worden aangetroffen uit het laat paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Resten uit het laat paleolithicum tot en met het vroeg neolithicum worden alleen verwacht indien er een intact podzolprofiel aanwezig is onder het esdek. De verwachting met resten uit de nieuwe tijd geldt voornamelijk voor het westelijke gedeelte van het plangebied, vanwege de historische bebouwing. Op het gedeelte waar de nieuwe woningen worden gerealiseerd is de verwachting op resten uit de nieuwe tijd echter laag.

Complextype

Uit het paleolithicum tot en met het laat neolithicum kunnen in deze regio theoretisch gezien resten worden verwacht die samenhangen met de mobiele leefwijze van de mens, zoals kleine kampementen die slechts tijdelijk (en/of periodiek) werden bewoond. Dergelijke vindplaatsen zijn te herkennen aan vuursteenconcentraties en haardkuilen.

Vanaf het laat neolithicum tot en met de Romeinse tijd kunnen theoretisch gezien resten van grotere huizen/nederzettingen worden verwacht, net als schuren, spiekers en opstallen. Verder kunnen sporen van agrarische activiteit worden aangetroffen, zoals perceleringsgreppels. Daarnaast kunnen ook menselijke begravingen/crematies worden aangetroffen, afhankelijk van de datering variërend van vlakgraven tot crematiegraven. Ook off-site materiaal kan worden verwacht.

Uit de middeleeuwen kunnen eveneens nederzettingen en resten van agrarische activiteit worden verwacht. Echter, geleerd van de uitgevoerde onderzoeken (paragraaf 2.2.1) mag verondersteld worden dat indien er resten uit de late middeleeuwen of de nieuwe tijd aanwezig zijn, het alleen de onderzijden van de diepere sporen betreft.

Omvang

De omvang van eventuele archeologische resten kan variëren van een puntvondst tot een nederzettingsterrein van enkele honderden vierkante meters.

Diepteligging

Indien zich binnen het plangebied archeologische resten bevinden, worden deze onder het esdek, in de top van de C-horizont verwacht. De exacte diepte hiervan is niet bekend.

Locatie

Er kunnen binnen het gehele plangebied archeologische resten en sporen worden aangetroffen, aangezien de bodemopbouw in het plangebied grotendeels onbekend is. Eventuele sporen uit de nieuwe tijd concentreren zich voornamelijk aan de westzijde van het plangebied.

Uiterlijke kenmerken

Paleolithicum tot en met laat neolithicum: vuursteenspreiding, indicaties van bewerking van vuursteen, halffabricaten, productieafval, productiegereedschap. Indicaties voor kortdurende nederzettingen/kampen: haardkuilen, verbrand vuursteen. Indicaties voor jacht/voedselbereiding: werktuigen, spitsen, bijlen, schrabbers, stekers etc.

Laat neolithicum tot en met de late middeleeuwen: resten en structuren die wijzen op een sedentair, agrarisch bestaan. Nederzettingen: paalgaten, greppels, waterputten (al dan niet met houten beschoeiingen), afvalkuilen.

Mogelijke verstoringen

Er zijn geen specifieke gegevens bekend over recente verstoringen. De wisselingen in bebouwing hebben mogelijk voor verstoring gezorgd van de ondergrond. Het is echter niet te zeggen hoe diep deze eventuele verstoringen reiken.

2.4 Conclusies en advies voor vervolgonderzoek

Voor het plangebied geldt op basis van het archeologisch bureauonderzoek een brede archeologische verwachting. Er kunnen in theorie archeologische resten worden aangetroffen die dateren vanaf het laat paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Het is op voorhand niet mogelijk om binnen het plangebied kansarme en kansrijke zones te onderscheiden.

De aanwezigheid van archeologische resten is echter sterk afhankelijk van het feit of de bodem in het plangebied in het verleden verstoord is geraakt of niet. Dit kan niet worden bepaald door een bureauonderzoek alleen. Er is in het plangebied een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) door middel van boringen uitgevoerd, om de mate van intactheid en de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische lagen te bepalen.

3 Veldonderzoek

3.1 Doel- en vraagstelling

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting, zoals deze op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is opgesteld. Het uitgevoerde onderzoek betreft een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen, verkennende fase. Een verkennend onderzoek heeft als doel het in kaart brengen van eventuele verstoringen in de bodem, het verkrijgen van enig inzicht in de bodemopbouw van het gebied en aldus het in kaart brengen van kansrijke en kansarme zones wat betreft archeologie.

Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Is er binnen het plangebied een vindplaats aanwezig en/of zijn er archeologische indicatoren aangetroffen die hierop kunnen wijzen? Zo ja, wat is de aard, conserveringstoestand en datering van deze indicatoren/vindplaats?¹¹
- In welke mate wordt een eventueel aanwezige vindplaats verstoord door realisatie van geplande bodemingrepen?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?
- In welke mate stemmen de resultaten van het veldwerk overeen met de verwachtingen van de bureaustudie?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan deze bestaan?

3.2 Onderzoeksopzet en werkwijze

Datum uitvoering	20 september 2017
Veldteam	Gerjan Sophie (senior KNA prospector)
Weersomstandigheden	Zonnig, half bewolkt, circa 13 ° C
Boortype	Edelman 7 cm diameter
Methode conform Leidraad SIKB ¹²	Niet van toepassing, het betreft een verkennend onderzoek.
Aantal boringen	5
Oriëntatie grid t.o.v. geomorfologie/paleo-landschap	Niet van toepassing, het betreft een verkennend onderzoek.
Wijze inmeten boringen	GPS in Panasonic Toughpad
Overige toegepaste methoden	Geen
Wijze onderzoek / beschrijving boorkolom	NEN 5104 / ASB

¹¹ Hoewel het niet het doel van een verkennend booronderzoek is, kan het aantreffen van archeologische resten / indicatoren niet worden uitgesloten. Daarom is deze vraag toch opgenomen.

¹² Tol e.a. 2012.

Verzamelwijze archeologische indicatoren	Verbrokkelen en breken opgeboorde grond en waarneming op het oog.
Bemonstering	Niet van toepassing
Vondstzichtbaarheid aan oppervlak	Nihil: het betreft een parkeerplaats (bestrating) en groenstrook
Omschrijving oppervlaktekartering	Geen
Afwijkingen t.o.v. PvA	n.v.t.

3.3 Resultaten

Voor een overzicht van de boringen wordt verwezen naar de boorprofielen in Bijlage 3 en de situatiekaart in de kaartenbijlage.

Afbeelding 11. Situatie van het plangebied tijdens de uitvoering van het booronderzoek; links de parkeerplaats (blik westwaarts), rechts het plantsoen (blik oostwaarts).

3.3.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw is in het gehele plangebied eenduidig. Op de parkeerplaats is sprake van een klinker met daaronder een laag cunetzand. De bouwvoor en / of het antropogene dek varieert in dikte van 1,2 m tot 1,35 m, uitgezonderd boring 1 die gestaakt is op 0,70 m-mv.

In boring 2 en 3 is sprake van een twee-laags antropogeen dek, in boring 4 en 5 is het één gehomogeniseerd pakket. Onder het antropogene dek is bij boring 4 en 5 sprake van een geroeerde AC-laag van 20 cm alvorens de C-horizont zich aandient, bij boringen 2 en 3 is de overgang naar de C-horizont scherp.

De bodemopbouw komt daarmee overeen met de in paragraaf 2.2.1 beschreven situatie. Het bouwdek heeft hier een vergelijkbare diepte als bij andere onderzoeken waarbij alleen de onderzijden van de sporen werd aangetroffen. Hoeveel er van een eventueel sporenniveau achter de voormalige Rabobank aanwezig is kan echter niet met een booronderzoek alleen worden vastgesteld.

3.3.2 Archeologie

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat hier echter wel om een verkennende fase van het inventariserend veldonderzoek door middel van boringen. Het doel van de verkennende fase van het veldonderzoek is het in kaart brengen van de bodemopbouw en het aantonen van eventuele bodemverstoringen. De afwezigheid van archeologische indicatoren kan dan ook niet worden beschouwd als indicatie voor de afwezigheid van een archeologische vindplaats. De mate van bodemverstoring is daarvan wel een indicatie.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusies

Op grond van de vastgestelde bodemopbouw wordt de kans op het aantreffen van een behoudenswaardige archeologische vindplaats zeer klein geacht. Een aanvullend argument naast de vastgestelde dikte van het antropogene dek is de menglaag die in boring 4 en 5 werd aangetroffen. Ter hoogte van de boringen 2 en 3 valt op basis van de bodemopbouw niet volledig uit te sluiten dat er archeologische resten aanwezig zijn, maar de kans wordt wel klein geacht.

Volledigheidshalve wordt hier nog kort ingegaan op de onderzoeksvragen uit hoofdstuk 3, voor zover relevant.

- *Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?*

De bodemopbouw is beschreven in paragraaf 3.3.1. De bodem is te classificeren als een hoge zwarte enkeerdgrond. Daarbij dient te worden aangetekend dat de top van de C-horizont in een groot deel van het plangebied geroerd is.

- *Is er binnen het plangebied een vindplaats aanwezig en/of zijn er archeologische indicatoren aangetroffen die hierop kunnen wijzen? Zo ja, wat is de aard, conserveringstoestand en datering van deze indicatoren/vindplaats?*¹³

In het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een vindplaats. In de opgeboorde grond zijn alleen enkelen fragmenten (sub) recent puin waargenomen.

- *In welke mate wordt een eventueel aanwezige vindplaats verstoord door realisatie van geplande bodemingrepen?*

Vanwege het uitblijven van indicatoren of andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats is ook dit niet van toepassing.

- *Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*

Niet van toepassing.

- *In welke mate stemmen de resultaten van het veldwerk overeen met de verwachtingen van de bureaustudie?*

In het bureauonderzoek is een brede verwachting uitgesproken; ook de aanwezigheid van een bodem met een dik antropogeen dek was op grond van extrapolatie verwacht.

- *Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan deze bestaan?*

Zie paragraaf 4.2.

4.2 (Selectie)advies

Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een vindplaats. Wel is een geroerde top van de C-horizont waargenomen in een deel van het plangebied.

Het advies luidt dan ook om het plangebied voor het aspect archeologie vrij te geven zonder verder onderzoek uit te voeren.

¹³ Hoewel het niet het doel van een verkennend booronderzoek is, kan het aantreffen van archeologische resten / indicatoren niet worden uitgesloten. Daarom is deze vraag toch opgenomen.

Bovenstaande betreft een selectieadvies; het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Gilze en Rijen.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

Antea Group
Oosterhout, oktober 2017

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Barends *et al.*, 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering.* Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie.* Van Gorcum, Assen.

Berkvens, R. en J. Bosman, 2010. *Gilze en Rijen, van onderaf bekeken. Toelichting op de archeologiekaart, gemeente Gilze en Rijen.* SRE Milieudienst, Eindhoven.

D'hondt, F.G.R., 2009. *Archeologische begeleiding Bouwplan Hoofdstraat, Rijen, Gemeente Gilze en Rijen.* SOB Research, Heinenoord.

Gheysen, K. en C. Verbeek, 2006. *Gilze-Rijen (NB), Rijen, Tuinstraat-Hoofdstraat. Archeologisch bureauonderzoek.* BILAN, Tilburg.

Hoven, E. en S. Moerman, 2008. *Archeologische opgraving en begeleiding Rijen, Hoofdstraat 16, Gemeente Gilze en Rijen.* Becker & Van de Graaf B.V., Noordwijk.

Kramer, J de, 2010. *Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase Tuinstraat 15, Rijen, gemeente Gilze en Rijen.* Becker & Van de Graaf B.V., Noordwijk.

Moerman, S., 2007. *Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, Hoofdstraat, Rijen, Gemeente Gilze en Rijen.* Becker & Van de Graaf B.V., Katwijk.

Tol, A., P. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek.* SIKB.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadaster.nl>)

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.aardeopdekaart.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (*homo sapiens*) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (*celtic fields*). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

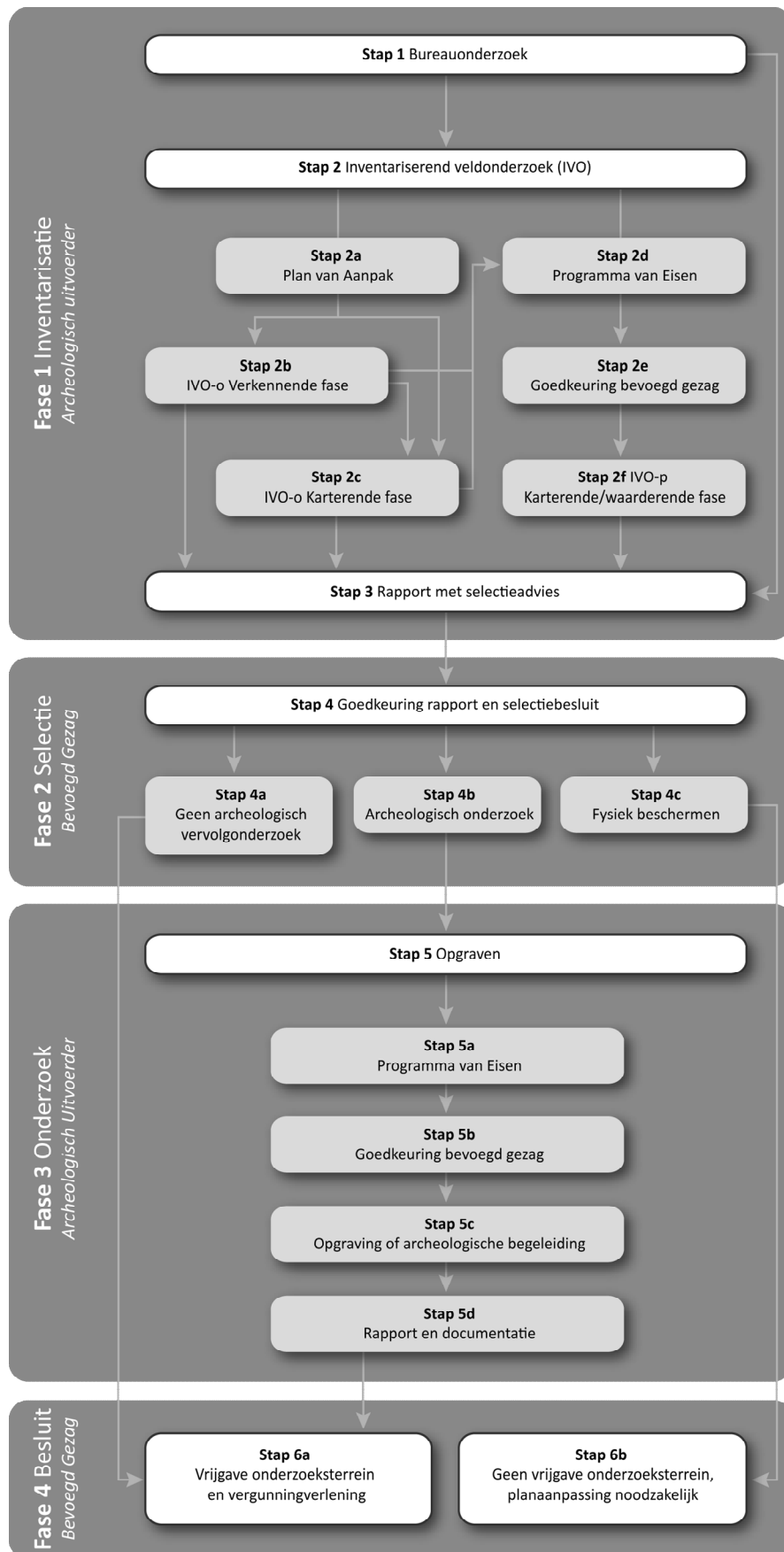
Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdliden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)

Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren

Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis

Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)

Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)

De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek

Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)

Bij een inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek - proefsleuven (IVO-p) (STAP 2f)

Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)

Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)

Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)

Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)

Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)

Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan

In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)

In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

Selectiebesluit (STAP 4)

De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

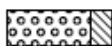
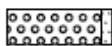
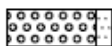
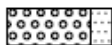

Veldkartering

Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Bijlage 3: Boorprofielen

Legenda (NEN 5104 en ASB)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalam
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

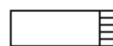

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

laaggrens

(wordt bepaald voor de ondergrens van de beschreven laag)

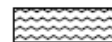
□	< 0,3 cm	scherpe overgang
D	0,3 - < 3 cm	overgang geleidelijk
E	> 3 cm	diffuse overgang

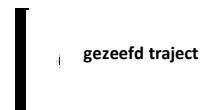
amorfiteit veen (veraardheid)

?	zwak amorf	niet tot zwak veraarde resten
A	matig amorf	structuur nog zichtbaar
@	sterk amorf	sterk veraard, structuurloos

overig

- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◄ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ≡ grondwaterstand
- ◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

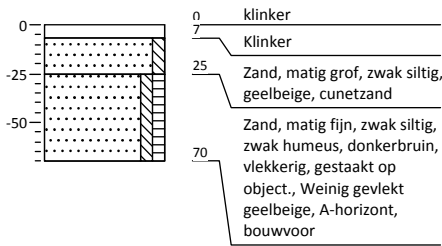
	slib
	water

Bijlage 3: Profielbeschrijvingen met waarnemingen

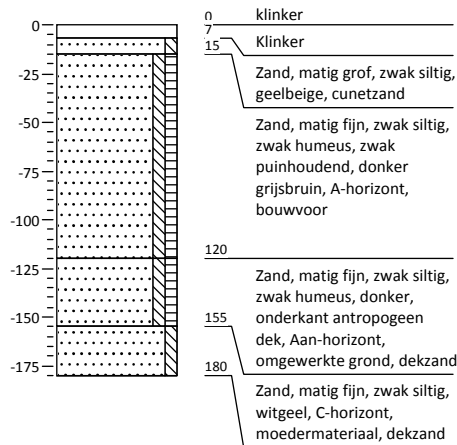
Boring: 01

Coördinaten: 122591,91 / 400372,09

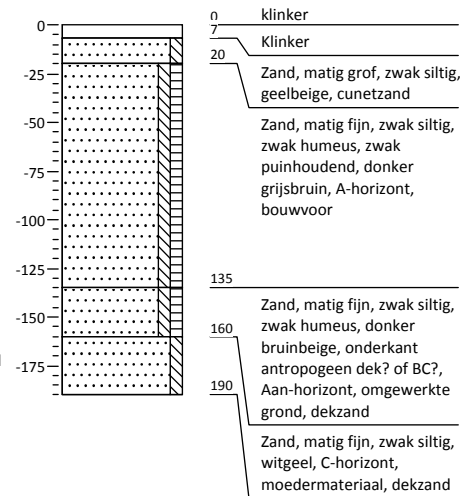
Boring: 02

Coördinaten: 122587,32 / 400386,18

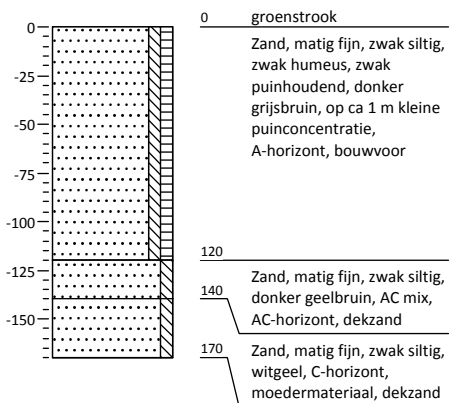
Boring: 03

Coördinaten: 122612,39 / 400372,19

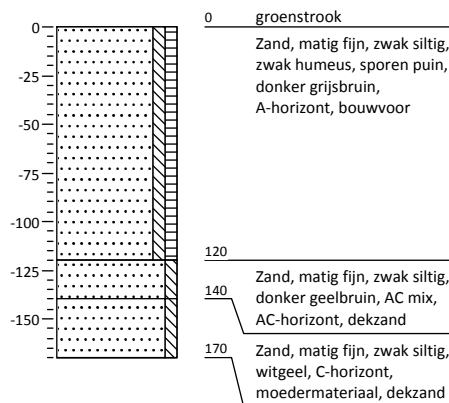
Boring: 04

Coördinaten: 122623,58 / 400382,91

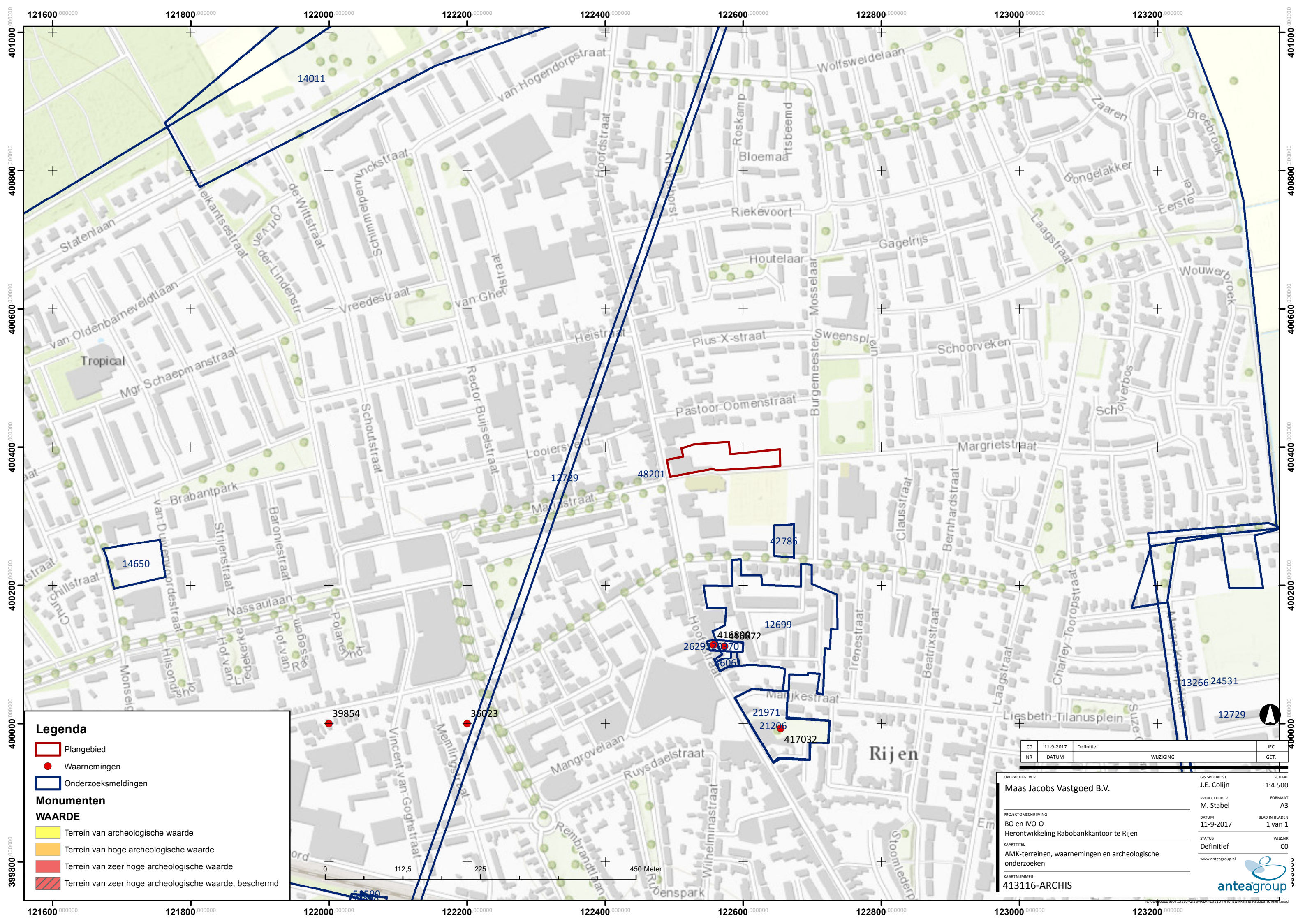

Boring: 05

Coördinaten: 122646,39 / 400382,40

Kaartbijlagen

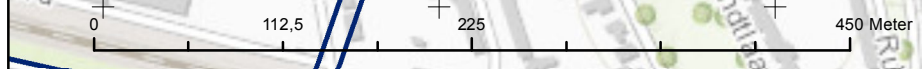
Legenda

- Plangebied
- Waarnemingen
- Onderzoeksmeldingen

Monumenten

WAARDE

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

CO	11-9-2017	Definitief		JEC
NR	DATUM		WIZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER		GIS SPECIALIST		SCHAAL
Maas Jacobs Vastgoed B.V.		J.E. Colijn		1:4.500
PROJECTLEIDER		FORMAAT		
M. Stabel		A3		
PROJECTOMSCHRIJVING		DATUM		BLAD IN BLADEN
BO en IVO-O		11-9-2017		1 van 1
Herontwikkeling Rabobankkantoor te Rijen		STATUS		WIZ.NR
AMK-terreinen, waarnemingen en archeologische onderzoeken		Definitief		CO
KAARTNUMMER		www.anteagroup.nl		
413116-ARCHIS				

400400.000000

400400.000000

400325.000000

400325.000000

Legenda

- Boorpunten
- ▭ Plangebied

CO	11-9-2017	Definitief	JEC
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER
Maas Jacobs Vastgoed B.V.

GIS SPECIALIST
J.E. Colijn

SCHAAL
1:494

PROJECTLEIDER
M. Stabel

FORMAAT
A3

PROJECTOMSCHRIJVING
BO en IVO-O
Herontwikkeling Rabobankkantoor te Rijen

DATUM
11-9-2017

BLAD IN BLADEN
1 van 1

STATUS
Definitief

WIJZNR
CO

KAARTNUMMER
413116-BP

www.anteagroup.nl

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN
T. (0513) 63 43 13
E. hans.koopmanschap@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.